

València, capital del Misteri

Dilluns 17 de novembre, clausurada ja l'exposició del Misteri, la Llotja de València recuperava el bell caràcter civil que li havíem oblidat sense nostàlgia durant els trenta-sis dies que esdevingué basilica renaixentista.

Començava aquell matí, amb el trasllat, l'hora dels balanços, els comiats i els projectes.

Mentre iniciaven el camí de retorn els aparells, objectes i obres d'art cedits per a l'exposició pels més diversos museus i institucions de dins i fora del

El 17 de novembre es clausurava, a València, l'exposició sobre el Misteri d'Elx. Més de cent mil persones l'havien visitat al llarg dels 36 dies en què s'exhibí. Moltes més la veuran, encara, a diverses ciutats europees.

Fúlvia Nicolàs

terra imatges tòpiques, prejuís antics, sobre la ciutat. S'ha demostrat que no és cert allò que la gent de la capital no sap considerar res del que es fa al país més enllà de les quatre creus de terme, que València no sap exercir de capital. Per aquesta vegada, la capital ha demostrat que estima i sap assumir com a propi el patrimoni dels valencians». I ho ha demostrat, si és que ho ha demostrat, apropant-se a un bé patrimonial tan important i tan desconegut fins ara com el Misteri d'Elx.

L'exposició organitzada per la

Una exposició magnífica, amb la dignitat que el Misteri es mereix.

país, la imaginària pròpia del muntatge —treball de mesos— anava sent emmagatzemada als locals de la Conselleria de Cultura. Restarà allí. Fins el mes de gener, en què serà traslladada a Barcelona, on l'exposició serà exhibida de nou.

Els balanços, fins ara, no podrien ser més optimistes. Els 107.531 visitants, grups escolars a banda, amortitzen ja de bon tros els cinquanta milions de pessetes i l'esforç de mesos

que ha costat l'exposició. Però són molts milers encara, a sis o set ciutats escollides, els ciutadans europeus que han de visitar-la encara en els propers anys.

Els que l'han vista, en aquests brevíssims trenta-sis dies que ha durat la primera exhibició, procedeixen majoritàriament de la ciutat de València. Una dada, segons el comissari de l'exposició, Alfons Llorenç, especialment engrescadora. «Sobretot, perquè des-

Conselleria de Cultura pretenia, segons el seu comissari, oferir «una lectura actual i progressista d'un bé cultural, amb la voluntat de proporcionar un servei cultural, cívic i d'esplai als ciutadans». L'objectiu, segons Llorenç i segons Emili Soler, director general de Cultura, s'ha cobert amb escreix. «I també s'aconseguí, però això pertany al passat, un dels primers objectius: presentar una magnífica exposició, d'acord amb la dig-

nitat que mereix el Misteri, i perfectament integrada, sense postissos, al marc gòtic de l'edifici de la Llotja. Aquest fou, sens dubte, el primer èxit de l'equip encapçalat per Alfons Llorenç».

Emili Soler ressalta també, com ho fa el no gens empenyat comissari Llorenç, el fet que s'ha aconseguit reunir a València, per primera vegada, un conjunt d'obres artístiques d'extraordinari valor, «que difícilment s'haurien pogut contemplar ací d'una altra manera». Parla, per exemple, de les joies cedides pel Museu d'Art de Catalunya, o pel Bisbat de la Seu d'Urgell, a banda dels més coneguts documents i pintures pertanyents al Museu de Belles Arts de València o el Bisbat d'aquesta diòcesi. «L'esperit de col·laboració d'entitats tan distintes com aquestes, que es posaren a la nostra disposició amb veritable entusiasme, ha estat simptomàtic», segons Llorenç.

Una de les coses més boniques que recorden els organitzadors ha estat, precisament, el fet que coincidien a la Llotja, «sovint en repetides visites», representants dels més diversos sectors culturals i socials, a vegades interessats en algun aspecte molt determinat de la mostra. «Capellans i professors d'universitat, per exemple, estudiosos de la història del país, o dels fenòmens artístics del Renaixement a casa nostra, o del teatre sacre, o de les manifestacions religioses de l'època...»

«Crec que l'exposició ha sabut respondre dignament a les expectatives dels que anaven a veure-la, des dels xiquets de les escoles que estan fent treballs sobre el Misteri fins als curiosos, els turistes o els estudiosos que s'han desplaçat des de punts ben llunyans, a fi de contemplar-la», diu Llorenç.

Els catàlegs editats per la Conselleria —a un preu no gens simbòlic— s'esgotaren pràcticament en els trenta-dies dies que durà l'exposició, com també els cartells anunciadors. Ara, de cara a la propera exhibició a Barcelona, caldrà fer-ne de nous. La Conselleria de Cultura prepara, igualment, l'edició facsimil de la *Consuetudina* —llibre del Misteri— de 1709, amb la fixació i l'estudi crític del text, i la música de la representació del Misteri, feta per Jesús F. Massip —la part del text— i Maria del Carme Muntaner —la música—. Se n'imprimiran, segons Emili Soler, mil exemplars numerats.

Un dels èxits diguem-ne «morals»

més importants de l'exposició ha estat fer la primera mostra antològica sobre el tema de la Mort i Assumpció de la Mare de Déu, «amb elements tan sorprenents, i importants, com aquest retaule de l'església de Pego, fins ara quasi oblidat». Ha estat, també, la primera vegada que s'han pogut contemplar a València exemplars d'art romànic i gòtic —fins i tot alguns de visigòtic— de tanta importància. Potser el Beat de Lièbana, cedit pel Bisbat de la Seu, era la peça més valuosa de les exposades —mostrada per primera volta fora del seu marc habitual, després de la seua exhibició a Europàlia.

Segons Emilio Soler, el valor monetari d'allò que s'ensenyava a la Llotja, comptant tan sols les obres artístiques cedides a l'exposició, podria xifrar-se entre els 1.500 i els 2.000 milions de pessetes. A les properes exhi-

bicions de l'exposició, però, les mostres complementàries, començant per les de fons pictòrics, documentals i esculptòrics, s'aniran fent amb presència distints als exposats a València.

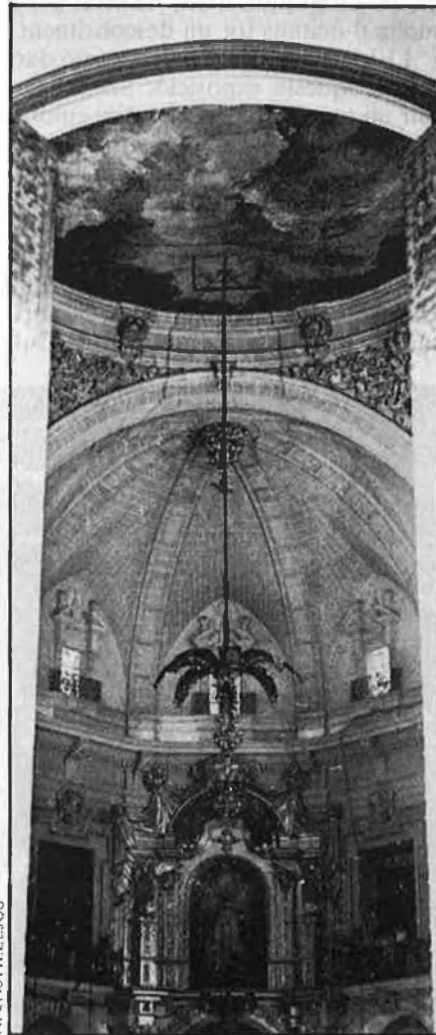
«L'exposició del Misteri té una estructura pròpia, que es traslladarà, però pretenem que cadascun dels llocs on s'exhibesca aporte el propi fons, que la implicke en el seu context... i això inclou des de les manifestacions festives o espectaculars que l'acompanyen —el que a València es féu amb el Corpus, i que a Barcelona s'hauria de fer amb la Patum de Berga, o la Dansa de la Mort...—

fins als fons documentals, o els concerts...»

Barcelona, com ja s'ha dit, serà la primera destinació del Misteri, en el mes de gener. Les ubicacions probables del gruix de la mostra podrien ser, encara pendents de negociacions, les Drassanes o el Saló del Tinell. Un gran concert de la Capella del Misteri, a Santa Maria del Mar, en marcaria l'inici. El Museu d'Art Romànic de Catalunya, els bisbats catalans, i l'Arxiu de la Corona d'Aragó són algunes de les instàncies a les quals pertocarà, a Barcelona, un paper més destacat, siga en l'aportació de documents litúrgics, històrics, o el forniment de la Sala d'Art... A mesura que es vagen celebrant successives exhibicions de l'exposició, podria desenvolupar-se també algun que altre dels somnis dels organitzadors. Per exemple, avançar en els treballs de reconstrucció d'altres «misteris», com el de València, o el de Santa Maria de l'Estany, dels quals es conserven tan sols fragments, sovint sense música, o la celebració d'una mostra de teatre medieval. «Cosa de temps», que diu Alfons Llorenç.

Roma, i concretament l'estat del Vaticà, serà, a finals de l'any 1987, el tercer objectiu de l'exposició del Misteri. Una fita complicada, encara, en la qual conflueixen esforços diplomàtics, i que suposarà la confirmació «europea» més internacional d'aquesta mostra valenciana.

Els organitzadors voldrien portar-hi, a banda d'un nou conjunt de plafons explicatius —inserir en el marc internacional el naixement cultural i polític del nostre país a Europa—, en

A. CASTILLEJOS

italià i llatí, una exposició d'aparells escenogràfics del teatre medieval valencià. Es tractarà, a l'estat papal, d'una mostra acompanyada d'un mes sencer d'activitats, incidint en tots els àmbits culturals i artístics, amb una forta projecció al carrer.

Somia Llorenç, procurant no perdre el món de vista, amb una festa medieval a la plaça de Sant Pere, amb un Misteri rebut pels Lauders d'Urbieto i Perusa, i concerts de la Capella d'Elx als més simbòlics centres del culte marià. «Caldrà veure què passa,

però. Això depèn d'una negociació a tres bandes, en la qual són implicades les diplomàcies de tres estats, i les més diverses autoritats culturals i religioses...». El que sí que està disposat a assegurar, però, és que «serà una cosa grossa, perquè no podem presentar-nos a Europa, a Itàlia, amb qualsevol exposició». D'alguna manera, diu el comissari, «aquesta és la nostra presentació, i tenim molt a oferir: el nostre país donà papes a Roma, fou una potència en els més diversos àmbits».

No se sap, encara, quines seran les altres tres o quatre destinacions de l'exposició. Mallorca, París... cap dels organitzadors no gosa aventurar una hipòtesi. «El que és segur —diu Emili Soler— és que no anirà en total a més de sis o set llocs, no és cosa de desgastar-la. És una exposició, a més de valuosa, difícil de muntar, treballosa, que exigeix moltes condicions, i un marc molt especial.»

El ressò que la iniciativa i les activitats que l'envolten ha tingut i tindrà a la ciutat d'Elx ha estat, com és obvi, extraordinària. I és que el Misteri, fins i tot allí, era desconegut en molts dels aspectes, sobretot pel que fa a la

Dalt, un moment de la festa. A l'esquerra, detall de l'exposició realitzada a la Llotja.

seua importància. Constatar que té cabuda en la modernitat, que no es tracta, malgrat l'oblit de segles, d'un fòssil, d'un tumor cultural enquistat en un àmbit indiferent, ha estat per a molts il·licitans tot un descobriment.

I Elx serà, a la fi, la destinació darrera d'aquesta exposició. Sense establir un termini fix, el material emprat en la mostra acabarà formant part d'una exposició permanent a la ciutat. De moment, està ja en marxa el projecte de construir a Elx una Casa de la Festa. El solar serà aportat per l'Ajuntament, mentre les despeses de construcció seran finançades, majoritàriament, per la Conselleria de Cul-

tura, que compta ja amb un pressupost aprovat de 50 milions de pessetes.

Anualment, la Conselleria compta ja en els seus pressupostos amb una partida genèrica de cinc milions de pessetes per col·laborar en la festa d'Elx. La intenció és, segons Llorenç, «dotar-la d'una infraestructura». No n'hi ha prou, ni de bon tros, amb el fet d'haver deixat que es mantingués al llarg dels segles i tancada en el seu reducte.

Segons Emili Soler, aquest suport no es reduirà tan sols al Misteri. Són moltes altres manifestacions festives, tradicionals, culturals del país les que caldrà —«i ja s'està fent»— promoure amb una voluntat que excedeix i es diferencia de l'estrictament «turística» o «arqueològica».

Els organitzadors, que han rebut en les darreres setmanes les més insòlites proposicions per tal de muntar noves mostres d'aquesta mena, es planyen mesuradament de l'escassa durada que pogué tenir l'exposició de la Llotja. «És un lloc molt especial, sol·licitadíssim... potser hauriem volgut prolongar-la fins Nadal.» Hauria estat possible, perquè la demanda de grups escolars, per exemple, era ja en el moment de tancar suficient per amortitzar els esforços de mantenir-la oberta fins a finals d'any. Són molts, encara, els que s'han quedat sense veure-la. I aquest, al cap i a la fi, és ja un dels grans èxits de la mostra, que no ha rebut cap crítica consistent. La curiositat desvetlada pel Misteri, despullat ja de rèmores tradicionalistes, arqueològiques, en els ciutadans sensibles. □

